

maar daarna hij hooger beroep ook als afgevaardigde ter classisvergadering over dat vonnis te oordeelen zou krijgen, en mogelijk daarna weer over de bekrachtiging daarvan als afgevaardigde ter particuliere Synode, en vervolgens misschien zelfs ook als lid van eene generale Synode. Het gaat dan toch niet aan, dat iemand aldus maar telkens weer optreedt als in eigen zaak om zelf zijn voorafgaande werk of vonnis als rechter te beoordeelen en daarover uitspraak te doen en daarna bekrachtiging te geven. Wie eenmaal in eenige tuchtaak veroordeeld heeft, mag daarna niet voor eene tweede maal in diezelfde zaak als rechter optreden en werkzaam zijn om eigen vroegere werk en vonnis te bevestigen, zij het in andere qualiteit. Zoo iets kan en mag niet bij de wereldlijke rechtspraak. Vreemd zou men daar opzien, wanneer zoo iets zou gebeuren. En harde noten zouden daarover gekraakt worden. Maar evenmin mag zoo iets bij de kerkelijke rechtspraak. Dat is in strijd met allereerste eischen des rechts, dat ook bij de kerkelijke rechtspraak niet geschonden mag worden.

Wanneer daar, ten zesde, twee zijn, die elkander aanklagen en door elkander beschuldigd worden, dan mag men den eenen aanklager en beschuldigde niet anders behandelen dan den ander, door b.v. den een toe te laten bij de benadslaging en als rechter, en den ander onkundig te laten van alles, hem zelfs geene kennis doen hebben van de samenkomst, en zonder hem de aanklacht medegedeeld te hebben, of hem in de gelegenheid gesteld te hebben, de tegen hem ingebrachte beschuldiging te bestrijden, en zijne eigene aanklacht nader toe te lichten en tegen bestrijding in hare gegrondheid te verdedigen. Zulk eene ongelijke behandeling zou groot onrecht zijn en vertreding van de eerste eischen eener behoorlijke rechtspraak. Voor iets dergelijks moet men zich ten zwaarste wachten.

Ten zevende moet men maar niet vonnis vellen en uitspraak doen, maar ook de gronden voor dat vonnis of die uitspraak duidelijk aangeven, en bij eventuele afwijking van eene gemotiveerde aanklacht de daarin bijgebrachte argumenten in hunne onjuistheid aantoonen. Met eene eenvoudige terzijlegging of terugwijzing zonder meer, mag men dan niet volstaan. Er moet dan behoorlijke weerlegging plaats vinden.

In het algemeen gesproken mag ten achtste geen persoonlijke voorliefde noch aanneming van persoon de rechtspraak beheerschen of daarop invloed uitoefenen, maar dient het onpartijdige recht te heerschen en zonder aanzien des persoons te oordeelen tusschen den een en den ander.

Helaas schijnt er bij de kerkelijke rechtspraak nog al eens aan de goede inachtneming dezer allereerste eischen eener behoorlijke rechtspraak iets te ontbreken, ook wel waar men dit niet verwachten zou, hetzij uit onwetendheid, hetzij uit onachtzaamheid.

Beide is zeer verkeerd en te veroordeelen. Bij de rechtspraak komt het allereerst aan op de inachtneming van de eischen van het zuivere recht, ook bij de kerkelijke rechtspraak.

God is de God van het recht, evenzeer als van de liefde en van de genade.

S. GREIJ DANUS.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XX.)

100. *Waarom spreken wij God met deze woorden aan: Onze Vader, die in de hemelen zijt?*

Omdat wij, — vermaand zijnde, dat wij met de gansche Gemeente der heiligen dezen eenigen en waarachtigen God aanroepen, die onze Vader in Christus is en de Heere van hemel en aarde, en daarom alles, wat tot onze zaligheid strekt, ons door Christus wil en kan geven. — Hem met den eerbied en het vertrouwen, dat aan goede kinderen betaamt, aanbidden.

101. *Welke is in dit gebed de eerste bede?*
Dat Gods naam geheiligd worde, dat is, dat wij en allen God recht kennen en aanroepen; en al onze raadslagen, woorden en daden, gericht zijn op de verheerlijking van de Goddelijke heiligheid, goedheid en majesteit.

102. *Welke is de tweede bede?*
Dat Gods Koninkrijk kome, dat is, dat Hij ons door Zijn Woord en Geest regeere, en ons meer en meer aan Zich onderwerpe, vele menschen tot Zich bekoere, Zijn Kerk beware, en alle werken des Duivels verbreke, totdat de volheid Zijns rijks kome, waarin Hij zal zijn alles in allen.

103. *Welke is de derde bede?*
Dat de wil Gods geschiede, op aarde gelijk in den hemel, dat is, dat wij en alle menschen van onze begeerten afstand doen, en ons in alles aan den Goddelijken wil, die alléén goed is, onderwerpen, en daarom ieder zijn taak zoo wakker en getrouw vervullen, als de heilige engelen in den hemel.

104. *Welke is de vierde bede?*
Dat Hij ons dagelijksch brood ons heden geve, dat is, onzen arbeid zegene, en alles, wat ons tot dit leven noodig is, zóó ons verleene, dat wij Hem hieruit erkennen als de Bron van alle goed, en ons gansche vertrouwen stellen alleen op Zijn Vaderlijke voorzienigheid en dagelijkschen zegen.

105. *Welke is de vijfde bede?*
Dat Hij ons onze schulden vergeve, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren, dat is, dat Hij ons, armen zondaren, de zonden, die wij bedreven hebben, en alle verdorvenheid, die nog in ons overgebleven is, naar Zijn barmhartigheid, om het lijden en den dood van Christus niet toerekene, Zijn toorn van ons afwende, en ons in genade weer aanneme; gelijk Hij doen zal, indien ook wij slechts de gedachtenis aan het onrecht, dat ons aangedaan werd, uit onze ziel verdrijven, en ook onze vijanden liefhebben.

R.

G. B.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Christendom en Economie.

De bestrijding van de „economische opvatting“ van den mensch

In voorgaande nummers van dit blad (Augustus en September) is een gedeelte weergegeven van het boekje van Lord Stamp: „Christianity and Economics“ — Christendom en Economie. We zullen nu de behandeling van dit boekje vervolgen, en daarbij tevens een ander werk van recenten datum betrekken, n.l. dat van Peter F. Drucker: „The End of Economic Man“ — Het Einde van den Economischen Mensch.

Twee verschillende figuren: de eerste heeft onlangs een belangrijke functie in de Engelsche oorlogsorganisatie gekregen; de tweede is een Oostenrijksch emigrant, die tot 1933 aan de „Frankfurter Zeitung“ was verbonden, waar hij in dat voorjaar vroeger zoo vooraanstaande blad, de voornaamste rubrieken hielp verzorgen. Drucker woont thans in New-York, waar hij als publicist groote bekendheid geniet.

Het loont de moeite, beider uiteenzettingen met elkaar te vergelijken.

Lord Stamp behandelt, zooals men zich zal herinneren, in één van de hoofdstukken van zijn boekje, de houding, die het Christendom tegenover verschillende economische vraagstukken in het verleden heeft ingenomen. Hij noemt o.a. het probleem van de rente en dat der slavernij, maar bespreekt ook (zij het dan beknopt, al te beknopt), de opkomst van het Calvinisme en den invloed daarvan op de ontwikkeling van het economische leven. Daarbij heeft hij vooral, het kan moeilijk anders, Engelsche toestanden op het oog.

Nu is het niet mogelijk ook maar een enkel onderdeel van het vraagstuk, waarom het hier gaat, uitvoerig te behandelen. Het zal den lezers bekend zijn, dat het oordeel van verschillende schrijvers over den invloed van het Calvinisme op de ontwikkeling van het economische leven, scherpe verwijten met betrekking tot de belijders inhoudt; het groote werk van Troeltsch: „Die Soziallehren der Christlichen Kirchen und Gruppen“, heeft mede aan hun gedachten leiding gegeven; zoo ook dat van Max Weber: „Die protestantische Ethik des Kapitalismus“. Het zal eveneens bekend zijn, dat tegen de in deze werken verkondigde meeningen, in de latere jaren sterk verzet is gerezen, zoo in Engeland en in Fransche Calvinistische kringen. En vooral ook in ons land. Wie zich tot de studie van dit vraagstuk aange trokken voelt, mag niet verzuimen de belangwekkende (en helaas veel te weinig bestudeerde) dissertatie van Dr. W. F. van Gunsteren, getiteld: „Kalvinismus und Kapitalismus“ (1934) ter hand te nemen, en daarnaast ook de uitvoerige critieken op Brunner's gedachten te bestudeeren.

We noemen deze literatuur (waaraan nog tal van andere werken zouden zijn toe te voegen) om van te voren duidelijk te maken, dat de enkele uitspraken, die b.v. Lord Stamp aanhaalt, het probleem niet kunnen weergeven. Daarvoor is het veel te omvangrijk.

Datzelfde geldt ook van het hoofdstuk in Peter F. Drucker's boek, dat het opschrift „The Failure of Churches“ — De mislukking der kerkelijke verkondiging, draagt. Eén ding wordt immers maar al te dikwijls vergeten, n.l. dat het verval der kerken, de ongehoorzaamheid aan Gods geboden en de verwerping van Zijn wet, onnoemelijk veel schade aan het leven heeft berokkend. Veel wordt aan de kerkelijke verkondiging toegeschreven, dat in werkelijkheid direct gevolg is van processen, die het fundament der Kerk aantasten. Van den moeilijken strijd, die de trouwe belijders tegen het oprindende ongelooft in eigen omgeving hebben gevoerd, heeft men dikwijls geen begrip. En toch beluisteren we in al die critiek soms een aangrijpende klacht. De indruk, die een verscheurde wereld als deze, op verschillende menschen maakt, is zoo smartelijk, dat zij met groot verlangen uitzien naar een macht, die de diep gevallen wereld uit haar ellende kan opheffen. En zij moeten het erkennen: alleen het Christendom is daartoe in staat. Maar dan worden zij zich van talrijke fouten bewust, die de Kerk in het verleden heeft begaan of naar hun meening zou hebben begaan. En zij verwijten aan haar, dat zij de kansen heeft „gemist“, om den ellendigen toestand, waarin wij thans leven, te voorkomen. Zij, die het vermogen daartoe bezat.

• • •

Gaan we nu eerst na, wat Drucker daaromtrent schrijft.

Men zou, schrijft hij, hebben mogen verwachten, dat de kerken en de machten der religie, een analyse van het moderne maatschappelijke leven zouden hebben beheerscht. Want de kerken zijn het eenige onafhankelijke sociale lichaam, tot hetwelk menschen van alle klassen trouw verschuldigd zijn, en waarin niet de economische factor domineert.

Men mag, gaat hij voort, over de belangrijkheid

der kerken van meening verschillen, en zelfs deze instituten bestrijden. Maar dit is zeker: Toen de massa's de ineenstorting van de economische interpretatie der samenleving, zooals die in het kapitalisme en in het Marxistisch socialisme overheerscht, hadden ondergaan, waren de kerken voorbestemd geweest, het vacuum dat aldus ontstond, te vullen. M.a.w. zij waren de eenigsten, die de massa, welke met leegte handen te midden der ruines stond, hadden kunnen voeden. Menigeen had een Christelijk „revival“, een nieuwe Christelijke beweging, verwacht, en vooral niet alleen de schrijvers in Christelijke bladen.

Zeker, Drucker laat uitkomen, dat hij aan deze Christelijke „herstelbeweging“ slechts een tijdelijk karakter toekent. De kerken zouden een „noodhulp“ zijn, totdat een nieuwe opvatting van de samenleving en de menselijke natuur „op de basis van de projectie van vrijheid en gelijkheid in een nieuwe sfeer“, zou zijn gegroeid. Hij is ten slotte overtuigd humanist. Maar toch leeft in hem bewust of onbewust, de gedachte, dat de kerk redding kan brengen. Een gedachte, die hem had moeten verhinderen van „noodhulp“ te spreken; hij komt daarop trouwens ook terug.

De meeste van die verwachtingen waren, gaat hij voort, gebaseerd op den „metaphysischen nood van het individu in zijn sociaal vacuum“, laten we zeggen te midden van zijn momenteele sociale hulpeloosheid. De wanhoop van de massa vindt inderdaad haar oorsprong in den afschuw van een wereld, die haar geestelijke structuur heeft verloren. Het Christendom en de kerken, zegt hij nu, kunnen er echter niet alleen aanspraak op maken, dat zij heel geschikt zijn om tijdelijk twee tijdperken te overbruggen, maar ook, dat zij een nieuwe sociale „substantie“ hebben voorbereid, door hardnekkig en zonder ophouden de opvatting van den „economischen mensch“ af te wijzen en den „val“ van deze beschouwing te voorstellen.

Ja, natuurlijk heeft het Christendom deze opvatting, die de negentiende eeuw ons helaas heeft geschonken, afgewezen. Want de belijders zagen daarin een aantasting van Gods schepsel, een verwerping van den Schepper. Tegen deze heroering van den mensch van zijn menselijke waarden, legen deze „Entmenschlichung des Menschen“, hebben zij met kracht getuigd. Maar dat konden zij doen, omdat zij in den eeuwiggen God geloofden, die hemel en aarde geschapen heeft, en Die deze wereld zelfs in haar diepen val niet wilde verlaten. Dat konden zij doen, omdat zij vast geloofden in Christus, Die de wereld niet tijdelijk redt of bewaart, en haar dan aan de menschen, wanneer zij zich krachtig genoege wanen, overgeeft, en alleen dan „ingrijpt“, wanneer de overspannen schepselen hun krachten zien begeven, maar Die het vaste fundament is van het leven.

Weg met die gedachte, dat de kerk slechts tijdelijk toevluchtsoord zou zijn, een onderdak, dat eigenlijk geen woning is, maar tijdelijk dienst zou kunnen doen om menschen, wier huizen instorten en die den grond onder hun voeten zien scheuren, te herbergen. Weg met die gedachte, in het bijzonder in dezen tijd, die tegen een (nieuwe) opvatting van den economischen mensch strijdt. Hoe zou een kerk, die de vluchtende menschen slechts als noodshuilplaats beschouwen, hen ooit kunnen schenken, wat zij noodig hebben? Zij vragen immers niet naar hulp; zij verachten haar immers in den grond huns harten!

Volgen wij echter eerst Drucker in zijn beschouwingen.

De historie van de honderd jaren voor den wereldoorlog wordt, zegt hij, gewoonlijk beschouwd als de historie van den groei en de ontwikkeling van het burgerlijk kapitalisme en van zijn Siameeschen tweelingbroeder en tegelijk zijn tegenvoeter: het Marxistisch socialisme. Toch kan zij ook worden uitgelegd als de historie van de ontwikkeling van de Christelijke critiek op de mechanische en economische opvatting der samenleving, en van 't groeiend besef in de kerken, dat, en waarom, deze constructie moest bezwijken.

Verskillende Roomsche-Katholieke historici hebben gepoogd de Duitse historie der 19de eeuw van dit gezichtspunt te bezien, en opnieuw te beschrijven. Zij toonen aan, dat Marx, Darwin, en Herbert Spencer, die de mechanistische opvatting het sterks tot uiting brachten, hun wortelen in feite in de achttiende eeuw hadden, terwijl de scheppende krachten der 19de eeuw zelf, uit den Christelijken tegenstand tegen deze opvatting voortkwamen.

Dit is zeker, dat (sinds den aanvang der 19de eeuw) de Christelijke kerken met toenemende kracht en duidelijkheid de onvermijdelijke consequenties van de mechanistische opvatting der samenleving, hebben aangetoond. Dat het kapitalisme zichzelf noodzakelijk zou vernietigen, door den klassenstrijd voort te brengen, werd het eerst zoowel door de Fransche Katholieke denkers van de restoratieperiode, zooals Bonald, de Maistre en Laménais, als door de Duitse romantici als Baader, Friedrich Schlegel, en Görres, betoogd. Dat de klassenstrijd doelloos zou blijken en slechts een nog grootere ongelijkheid teweeg zou brengen,

dat zag
Christe-
wilz en
loopen
werd de
tes, we
In de
religieu
die van
dezelfde
de func
elkaar
wisten,
de gro
Daarom
ciële

Laten
drukkin
is al te
„Wie“
kerk“.
hun ve
ders ov
Volge
beschof
A.

STI

Hooge
Gaarn
den“ in
Als re
met de
manscha
gang van
Misschie
Welnu
De „tis
ben een
om het l
is het n
pen. De
velde, e
kan niet
krijg ko
van mij
kan er e
werk... I
nierszaal
als het
lag alles
meer wi
de war;
schrikke
zwaar...
verwach
in den
hulp ook
zaam z
vrouw h
Is hier
voor de

Ik we
misste v
achtergel
niet zelf
nood en
het vorm
sociale r
seerden :
misste b
uit vrijw
ten uit d
of danc
Een les
geboden,
op de br
velen on
onder us
U dan!

Staf 21
En zou
en willer
Bij vo

Meer d
sprake.
richt, da
niet elde
da H. V
schreef,
Gezien h
als predi
het syno
qualiteit
van dr v
hebben v
jufstheid
dat n.l. o

Meer d
sprake.
richt, da
niet elde
da H. V
schreef,
Gezien h
als predi
het syno
qualiteit
van dr v
hebben v
jufstheid
dat n.l. o

Meer d
sprake.
richt, da
niet elde
da H. V
schreef,
Gezien h
als predi
het syno
qualiteit
van dr v
hebben v
jufstheid
dat n.l. o